

Yr Ail Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020)

SoNaRR2020 cofrestru mynyddoedd, gweundiroedd a rhosydd pwysau a chyfleoedd allweddol

Cyfoeth Naturiol Cymru

Adroddiad Terfynol

Gwybodaeth am Cyfoeth Naturiol Cymru

Diben Cyfoeth Naturiol Cymru yw ceisio rheoli adnoddau naturiol mewn modd cynaliadwy. Mae hyn yn golygu gwarchod aer, tir, dŵr, bywyd gwylt, planhigion a phridd i wella llesiant Cymru a darparu dyfodol gwell i bawb.

Tystiolaeth yn Cyfoeth Naturiol Cymru

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn sefydliad sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Rydym yn ceisio sicrhau bod ein strategaethau, penderfyniadau, gweithrediadau a chynghor i Lywodraeth Cymru ac eraill wedi'u tanategu gan dystiolaeth gadarn sydd o ansawdd uchel. Rydym yn cydnabod ei bod yn hanfodol bwysig meddu ar ddealltwriaeth dda o'n hamgylchedd newidiol.

Byddwn yn gwireddu'r weledigaeth hon drwy'r isod:

- Cynnal a datblygu sgiliau arbenigol technegol ein haelodau staff;
- Diogelu ein data a'n gwybodaeth;
- Sicrhau rhaglen ragweithiol o waith dystiolaeth sydd â digon o adnoddau;
- Parhau i adolygu ac ychwanegu at ein dystiolaeth er mwyn sicrhau ei bod yn addas ar gyfer yr heriau yr ydym yn eu hwynebu; a
- Rhannu ein dystiolaeth mewn modd agored a thryloyw.

Teitl: SoNaRR2020 cofrestru mynyddoedd, gweundiroedd a rhosydd pwysau a chyfleoedd allweddol

Adolygiadau gan Gymheiriaid: Adolygiad gan gymheiriaid mewnol ac allanol

Cyfyngiadau: Dim

Cynnwys yr Ail Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020)

Mae'r ddogfen hon yn un o grŵp o gynhyrchion sy'n ffurfio'r ail Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020). Dyma'r gyfres lawn o gynhyrchion:

Crynodeb Gweithredol. Rhagair, Cyflwyniad, Crynodeb a Chasgliadau. Cyhoeddwyd fel cyfres o dudalennau gwe ym mis Rhagfyr 2020

Y Cofrestrau Adnoddau Naturiol. Ysgogwyr, Pwysau, Effeithiau a Chyfleoedd i Weithredu ar gyfer wyth Ecosystem Eang. Cyhoeddwyd fel cyfres o ddogfennau PDF ac fel ffeithlun rhyngweithiol ym mis Rhagfyr 2020

Asesiadau yn erbyn pedwar nod Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy. Cyhoeddwyd fel cyfres o ddogfennau PDF ym mis Rhagfyr 2020:

Nod 1 Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020. Mae stociau o adnoddau naturiol yn cael eu diogelu a'u gwella

Nod 2 Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020. Mae ecosystemau yn gallu gwrthsefyll newid disgwylidig ac anrhagweledig

Nod 3 Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020. Mae gan Gymru leoedd iach i bobl sydd wedi'u gwarchod rhag peryglon amgylcheddol

Nod 4 Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020. Cyfrannu at economi adfywiol, cyflawni lefelau cynhyrchu a defnydd cynaliadwy

Asesiad o Fioamrywiaeth Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020. Cyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021

Asesiadau yn ôl Ecosystem Eang. Cyhoeddwyd fel cyfres o ddogfennau PDF ym mis Mawrth 2021:

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Ymylon Arfordirol

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Ffermdir Caeedig

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Dŵr Croyw

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Yr Ardal Forol

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Mynyddoedd, Gweundiroedd a Rhosydd

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Coetiroedd

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Trefol

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Glaswelltir Lled-naturiol

Asesiadau yn ôl Thema Drawsbynciol. Cyhoeddwyd fel cyfres o ddogfennau PDF ym mis Mawrth 2021:

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Ansawdd Aer

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Y Newid yn yr Hinsawdd

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Effeithlonrwydd Ynni

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Rhywogaethau Estron Goresgynnol

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Priddoedd a Defnydd Tir

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Gwastraff

Asesiad o Gyflawni Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy: Effeithlonrwydd Dŵr

Anghenion tystiolaeth diweddaredig yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol. Cyhoeddwyd ym mis Mawrth 2021

Acronymau a Rhestr Termau. Cyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2020 a diweddarwyd ym mis Mawrth 2021

Dyfyniad argymelledig ar gyfer y rhan hon o'r adroddiad:

Cyfoeth Naturiol Cymru. 2020. SoNaRR2020 cofrestru mynyddoedd, gweundiroedd a rhosydd pwysau a chyfleoedd allweddol. Cyfoeth Naturiol Cymru.

Hawlfreintiau

Oni nodir yn wahanol, gall cynnwys yr adroddiad hwn gael ei ddefnyddio dan [drwydded Llywodraeth Agored](#)

Oni nodir yn wahanol, mae'r holl graffiau, mapiau, tablau a delweddau eraill yn © Cyfoeth Naturiol Cymru a hawl cronfa ddata. Cedwir pob hawl.

Yr holl fapiau sy'n cynnwys ffin Cymru:

© Cyfoeth Naturiol Cymru a hawl cronfa ddata. Cedwir pob hawl. © Hawlfraint y Goron a chronfa ddata 2020. Rhif trwydded 100019741 yr Arolwg Ordians.

Yr holl fapiau sy'n cynnwys agweddau morol:

© Cyfoeth Naturiol Cymru a hawl cronfa ddata. Cedwir pob hawl © y Goron Brydeinig ac OceanWise Ltd, 2020. Cedwir pob hawl. Rhif trwydded EK001-20120402. Ni ddylid eu defnyddio at ddibenion mordwyaeth.

Mynyddoedd, Gweunydd a Rhostiroedd

Cofrestr Adnoddau Naturiol

Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020

Mae'r Cofrestrau Adnoddau Naturiol yn allbwn pwysig o'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020. Eu pwrpas yw distyllu'r pwysau a'r cyfleoedd allweddol a nodwyd yn y penodau a darparu asesiad hygyrch o reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy.

Mae Cofrestr Adnoddau Naturiol Mynyddoedd, Gweunydd a Rhostiroedd yn cynnwys dwy ddogfen ychwanegol:

1. SoNaRR2020 cofrestru mynyddoedd, gweundiroedd a rhosydd asesiad o SMNR
2. SoNaRR2020 Register mountains moorlands and heaths evidence

Tabl 1 Prif sbardunau, pwysau ac effeithiau ar Ecosystem Mynyddoedd, Gweunydd a Rhostiroedd

Prif sbardunau	Pwysau	Effaith
Newid yn yr hinsawdd	1. Newid ym mhatrymau'r tywydd	1.1. Colli carbon a dirywiad mewn cynefinoedd o briddoedd wedi'u draenio/sychder, mwy o ddŵr ffo ar yr wyneb ac erydu Asesiad hyder: CANOLIG Nod 1 a 2 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy 1.2. Llinell y coed naturiol uwch a symudiad rywogaethau tuag i fyny. Lleihau amlen hinsawdd cynefin mynyddig. Yn debygol o arwain at golli rhywogaethau planhigion ac adar gan gynnwys colli potensial atafaelu carbon o rywogaethau sy'n ffurfio mawn Asesiad hyder: Isel Nod 1 – rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy 1.3. Risg uwch o danau gwyllt Asesiad hyder: CANOLIG Nod 2 a 3 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy 1.4. Risg uwch o lifogydd Asesiad hyder: UCHEL

		Nod 2 a 3 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Llygredd	2. Llygredd aer	2.1. Yn arwain at doreth o rywogaethau nitroffilig, effeithiau gwenwyndra uniongyrchol ar rai rhywogaethau, gostyngiad yng nghyfoeth rhywogaethau planhigion a newidiadau i strwythur llystyfiant a allai achosi lefelau uwch o golli carbon. Asesiad hyder: UCHEL Nod 1, 2, a 3 – rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Llygredd	3. Llygredd dŵr	3.1. Mae crynodiadau nitrogen anorganig mewn dŵr daear yn broblem i lawer o fawndiroedd yr iseldir gan arwain at doreth o rywogaethau nitroffilig, gostyngiad yng nghyfoeth rhywogaethau planhigion a newidiadau i strwythur llystyfiant a allai achosi lefelau uwch o golli carbon. Asesiad hyder: UCHEL Nod 1, 2, a 3 – rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Newid yn nefnydd tiroedd	4. Rheolaeth annigonol	4.1. Achosi newidiadau yng nghyfansoddiad a strwythur rhywogaethau, e.e. toreth o rywogaethau dominyddol ar draul rhywogaethau bregus, ond hefyd yn cynnwys cytreffiad naturiol coetir a dal a storio carbon. Asesiad hyder: UCHEL Nod 1 a 3 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Newid yn nefnydd tiroedd	5. Dwysáu amaethyddol	5.1. Achosi symleiddio'r ecosystem at ddefnydd cynhyrchiol unigol, ond colli bioamrywiaeth yn gyffredinol. Gall effeithio ar bridd a phriodoleddau hydrolegol, estheteg a defnyddiau tir eraill. Asesiad Hyder: CANOLIG Nod 2 a 3 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy

Newid yn nefnydd tiroedd	6. Coedwigo Amhriodol Hanesyddol	6.1. Arwain at golli cynefinoedd a bioamrywiaeth a newid ecosystem; potensial ar gyfer gwella cynefinoedd, newid tirwedd ac effeithiau ar ddal a storio carbon, hydrolegol (a all fod yn gadarnhaol neu'n negyddol) a darparu ffibr. Asesiad Hyder: UCHEL Nod 2, 3, a 4 – rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Newid yn nefnydd tiroedd	7. Mynediad, chwaraeon a gweithgareddau hamdden heb eu rheoli	7.1. Creu aflonyddwch, newidiadau a diraddiad lleol, allyriadau nwyon tŷ gwydr sy'n gysylltiedig â champau ategol (trafnidiaeth, llety). Asesiad hyder: ISEL Nod 2 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Rhywogaethau estron goresgynnol, plâu a chlefydau	8. rhywogaethau estron goresgynnol	8.1. Yn bygwth cyflwr, ehangder, cysylltedd a chyflwr yr ecosystem. Yn bygwth cyflenwi gwasanaeth ecosystem . Asesiad hyder: UCHEL Nod 2 - rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy
Gorecsbloetio	9. Draenio	9.1. Newid cynefinoedd, mwy o ddŵr ffo, allyriadau nwyon tŷ gwydr, colledion stoc pori Asesiad hyder: UCHEL Nod 2, 3, a 4 – rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy

Cyfleoedd i Weithredu

Nod 1: Mae stociau o adnoddau naturiol yn cael eu diogelu a'u gwella

Cynyddu ymwybyddiaeth ac addysg am gyflwr yr ecosystem.

Cyflawni adferiad ecosystem trwy arferion amaethyddol cynaliadwy

Rheoli safleoedd gwarchoddedig tuag at statws cadwraeth ffafriol, gan alluogi'r safleoedd hyn i 'weithredu fel ardaloedd craidd rhwydwaith ecolegol gwydn' (Natur Hanfodol: Cyfoeth Naturiol Cymru, 2018)

Mynd i'r afael ag adfer mawndiroedd i atgyweirio ei gyfanrwydd hydrolegol.

Adfer llinell y coed uchderol naturiol lle bo hynny'n briodol.

Cefnogi Parthau Perygl Nitradau **lle bo hynny'n briodol a mesurau ychwanegol i amddiffyn safleoedd bregus iawn.**

Ymgymryd ag ymchwil **yn yr ecosystem i ddeall strwythur, swyddogaeth, ffrwythlondeb a chylchoedd maethynnau ei phridd yn well a'r newidiadau hanesyddol ynddi.**

Gwella'r gwaith o fonitro cyflwr ardaloedd gwarchoddedig **i ddeall newid statws mewn uned reoli unigol. Datblygu offer asesu syml, cadarn i alluogi rheolwyr tir i hunanfonitro yn erbyn safonau cynefinoedd.**

Osgoi llosgi cylchdro ar fawndiroedd yr ucheldir.

Nod 2: Ecosystemau gwydn

Rheoli safleoedd gwarchoddedig tuag at statws cadwraeth ffafriol, gan alluogi'r safleoedd hyn i 'weithredu fel ardaloedd craidd rhwydwaith ecolegol gwydn' (Natur Hanfodol: Cyfoeth Naturiol Cymru, 2018)

Cynnal a gwella cynefin y tu allan i safleoedd gwarchoddedig, yn enwedig cynefinoedd â blaenoriaeth, (a7 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016) y mae'n rhaid eu hamddiffyn, o leiaf, rhag colled a difrod;

Adfer cynefin â blaenoriaeth, gan gynnwys gorgors o blanhigfa, rhostir o laswelltir asidig

Sefydlu enghreifftiau cymunedol lleol i ddangos gwytnwch ecosystemau ar raddfeydd priodol.

Sefydlu cymhellion i annog cydweithredu rhwng daliadau cyfagos ar fawndiroedd

Defnyddio gwyddoniaeth dinasyddion i gasglu data ar rywogaethau estron goresgynnol, ac ymgysylltu â'r gymuned er mwyn ymgymryd â gwaith rheoli rhywogaethau estron goresgynnol.

Nod 3: Lleoedd iach i Bobl

Ymestyn coetir brodorol i redyn trwchus, ffridd a glannau nentydd, rhostir yr iseldir ar y cae cyntaf y tu ôl i'r arfordir a chlustogfeydd maethynnau o amgylch mawndiroedd yr iseldir i wella gwytnwch cyffredinol yr ecosystem;

Gall plannu 'y goeden iawn yn y lle iawn' ddarparu buddion lluosog i reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy a llesiant ynghyd â bod yn rhan hanfodol o'r gwaith i leihau allyriadau Cymru. Mae cyfleoedd i reoli dalgylchoedd naturiol i leihau risg llifogydd a sychder er mwyn arafu llif dŵr wyneb trwy greu neu adfer coetiroedd torlannol a/neu orlifdir, darparu tir ar gyfer gorlifo gaeaf i fyny'r afon a gwella cynefinoedd torlannol ledled dalgylchoedd dŵr er mwyn lleihau'r risg o lifogydd a sychder i gymunedau i lawr yr afon. Chwilio am gyfleoedd i adfer coetir trwy adfywio naturiol.

Chwilio am gyfleoedd i adfer coetir trwy adfywio naturiol.

Cynyddu garwder yn yr ecosystem i gynyddu ymhellach y broses o wanhau dŵr ffo o'r ucheldiroedd.

Datrysiadau rheoli dalgylchoedd. Cynnal, gwella ac adfer ardaloedd y dalgylchoedd sy'n dal ac yn darparu ar gyfer yr ucheldir a'r iseldiroedd. Mae systemau hydrolegol yn sicrhau gwytnwch ecosystemau a buddion lluosog megis llai o risg o lifogydd a sychder a gwell ansawdd a chyflenwad dŵr.

O'r Bennod Defnydd Tir a Phriddoedd

Defnydd Tir Cynaliadwy a Newid Rheoli Tir. Creu dull cydlynol ac integredig o ddefnyddio blaenoriaethau newid defnydd tir a rheoli ar draws pob ecosystem ar raddfeydd priodol. Gallai hyn helpu i gefnogi cyflenwi sy'n seiliedig ar leoliad ar gyfer ein Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a thrwy Ddatganiadau Ardal.

O'r Bennod Defnydd Tir a Phriddoedd

Sefydlu dull integredig o reoli pwysau hamdden i sicrhau defnydd cynaliadwy o'r adnodd cynefin Mynyddoedd, Gweunydd a Rhostiroedd. Aseu effeithiau Digwyddiadau Her mawr a gweithgareddau penodol ar gynefinoedd a rhywogaethau allweddol i lywio penderfyniadau a rheoli.

Mynd i'r afael â materion mynediad cyhoeddus sy'n annog pobl i beidio â phori ar fawndiroedd yr iseldir, rhostiroedd. Mae enghreifftiau yn cynnwys datrys materion rhwng y cyhoedd a ffermwyr, hynny yw aflonyddu da byw gan gŵn. Lleihau darnio a gadael ar rosydd arfordirol ac iseldir a achosir gan wrthdaro hamdden.

Nod 4: Economi adfywiol

Dilyn mesurau yn weithredol i leihau llygredd aer, yn enwedig allyriadau NOx.

Gostwng y lefelau stocio yn yr ucheldiroedd.

Cynorthwyo pori mewn iseldir bach, rhostiroedd a mawndiroedd.

Parhau â'r rhaglen weithredu ar fawndiroedd.

Pwysleisio'r angen am bori cymysg ar yr ucheldiroedd (nid geifr).

O'r Bennod Defnydd Tir a Phriddoedd

Datblygu safonau cynaliadwy ar gyfer amaethyddiaeth. Cydbwyso'r gwaith o wella strwythur a gweithrediad ein hecosystemau ochr yn ochr â darparu bwyd, ffibr a gwasanaethau eraill. Rhaid inni allu disgrifio 'beth yw da'. Rhaid i 'dda' fod yn ymatebol i'n dulliau monitro a modelu er mwyn i fesurau effeithiol gyflawni canlyniadau rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy a llesiant.

Addasu systemau ac arferion rheoli tir. Gweithio i gynnal priddoedd iach i gynyddu gwytnwch yr ecosystem i effeithiau newid yn yr hinsawdd.

O'r Bennod Defnydd Tir a Phriddoedd